

KŐKÚTI ÁLTALÁNOS ISKOLA

2890. TATA, Kőkút köz 2. – Telefon/Fax: 34-588-190, 588-191

TESTNEVELÉS TANTÁRGY SZÖVEGES ÉRTÉKELÉSE A TATAI KŐKÚTI ÁLTALÁNOS ISKOLÁBAN

Tata, 2011. augusztus 15.

Készítette: Kőhalmi Zoltánné
testnevelő

A testnevelés és a sport sokrétű tudásanyaga révén az egyetemes testkultúra szerves eleme. Pedagógiai tanulmányainkból tudjuk, hogy hazánkban 1868 óta törvény teszi kötelezővé az iskolai testnevelést, mint tantárgyat.

A testnevelés napjainkban már nem csak egy tantárgy a sok közül, hanem egy olyan műveltségterület, amely rohanó világunk ugyancsak égető problémáira kínál választ a maga területén. A motoros képességek és a mozgásműveltség fejlesztése mellett megoldást mutat a testi és lelki egészség egyensúlyának kialakításában, az egészséges életmódra nevelésben, a káros szenvedélyek elleni harcban, a helyes higiénés szokások begyakorlásában, a rekreációban és a rehabilitációban.

Tantárgyunkat az oktatási szakirodalom gyakran az egészségnevelési műveltségterület kifejezéssel illeti, utalva a fizikai képzés mellett az egészséges életre, az egészségre, valamint az idegi és érzelmi nevelésre is.

Az a sokrétű feladat már nem oldható meg a hagyományos, a testnevelésről kialakult keretek és módok között. Lehetetlen, szélmalom harcot folytat az iskola, ha a társadalom egésze, ha a család, mint a gyermek nevelésének fő felelőse és színtere nem támogatja és nem veszi ki az aktív részét a problémák megoldásában.

A mozgásos tevékenység funkcionális egysége a biztosítéka a testileg és lelkileg egészséges, alkotni képes emberek kinevelésének, s így egy egészséges társadalom kialakulásának.

A közoktatás területén egyre elterjedtebb az egész életre kiterjedő tanulás gondolata, melyet a testnevelés és sport területén is pártfogolni kell. A jövőbeni gazdasági erősödés fizikailag gyenge, kókadózó, teljesíteni nem képes emberekkel nem képzelhető el. Az iskolai testnevelés funkciója tehát az egész életre kiterjedő tanulás területén egy olyan érték- és szokásrend kialakítása már az iskoláskor kezdetétől, mely aztán tényleg napi rutinná, szükségletté válik egy életen át.

A testnevelés az életkori sajátosságok figyelembevételével alakítja ki az öröm, a fegyelem, a rend és a figyelem egységét. Ez az a tantárgy, ahol a mai kor számára oly nagymértékben elvárt versengő és mégis együttműködő magatartás egymás mellett, szinte egyszerre formálódik. A sportmozgások végzése közben elkerülhetetlenül szerzünk tapasztalatot a másikkal való alkalmazkodás problémájáról és sikert hozó jótékony hatásáról. Az együtt cselekvések során valósul meg a másiktól „eltanulás”, a

mozgásformák „lemásolása”. Napjainkban az élet szinte minden területén elvárják az együttműködésre való képességet. Az iskolai testnevelés órákon például egy labdajáték végzése közben a csapattagok egy olyan összetett feladatot oldanak meg óhatatlanul, amelynek végrehajtása az együttműködés mellett ötletességet, önálló gondolatokat is igényel. Mindez az esetleg kevésbé aktív gyerekekből is kikényszeríti a bekapcsolódást, az aktivitást, hiszen a csapatnak „egyedül nem megy”. Ezek olyan mindennapos nevelési lehetőségek, melyeket más tantárgyak területén csak néha-néha adódnak.

A testnevelés órákon a játékos mozgásformák állandó gondot okozó nehézségek megoldásának sorozata elé állítja a gyerekeket. Az ilyen szituációk megoldásának csak egyik része a megadott minta szerinti („ilyenkor ezt szoktuk csinálni”) gondolkodás. A gondolkodásnak, a cselekvésnek merev, sablonos formáját adott esetben el kell tudni hagyni, s ekkor lép előtérbe az igazán értékes másik rész, a helyzethez, feladatmegoldáshoz alkalmazkodó problémamegoldó gondolkodás, cselekedni tudás.

A mozgásos cselekvések során kibontakozik az együvé tartozás, a közösséghez tartozás érzésének igénye. Az oktatás menetében fontosabb az eredményesség hajszolása helyett a diákok emocionális fejlesztése a játékos pedagógiai helyzetekben.

Köztudott, hogy a testnevelés tanításának a helyzete - a tárgyi feltételek területén - még mindig a legrosszabb a többi műveltség területhez képest. Így a minőségi munka csak helyenként, és korlátozott keretek között valósulhat meg.

A Gergely Gyula által végzett vizsgálat¹, mely *a minőségfejlesztő pedagógiai munka szempontjából országos mintavétel alapján történt, a testnevelés személyi (szervezeti) és tárgyi feltételeit, továbbá a szabályozók hatékonyságát* kutatta. A minőségi munka szempontjából lényegesnek tartották, s vizsgálták, hogy a testnevelő tanárok a tanév végi értékeléskor milyen szempontokat tartottak fontosnak.

Az, hogy a tanuló önmagához viszonyított fejlődése került az első helyre, kifejezésre juttatja, hogy a tanári tevékenységben a személyiség áll a középpontban. E változás nagyságának megállapításához a gyermek megismerésén, képességeiről való

¹ Gergely Gyula: A minőségi munka feltétel rendszere a testnevelésben. Kalokagathia, 2001.1-2.sz.

tájékozódáson keresztül vezet az út. A magatartás, a képesség jellegében, összetételében végbemenő átalakulást mérni tudja a testnevelő tanár, s ezekről feljegyzéseket készít a vizsgálat szerint.

Az értékelési szempontok közül a második legmagasabb értéket kapott szempont a tanórai aktivitás. A testnevelők többsége tehát azt értékeli elsősorban, hogy a tanuló saját képességeihez mérten egy-egy tanév végére mennyit fejlődött, és ennek érdekében mit tett a tanórán és a tanórán kívül (ez utóbbi szempont is az előkelő negyedik helyre került a fontossági sorrendben). A harmadik helyet kapta a mozgás végrehajtása, azaz a tanult ismeretanyag tanórai bemutatása, feladathelyzetben való alkalmazása, és csak az ötödik-hatodik helyresorolódott a mért sportági teljesítmények súlya az értékelésben.

A felmérésként használt próbarendszerek, mint ösztönző rendszer kijelöli a változtatás útját, a képességek tökéletesítésének lehetőségét bizonyítva, s ezáltal a tanuló önbizalma is növekedik. Így a méréssel a teljes személyiség alakításához járulunk hozzá.

A társadalmi megítélés szerint a testnevelés még mindig az *„áh, az nem fontos!”* kategóriába tartozik. Ezt a megítélést erősíti az a tény, hogy egy testnevelés óra elmaradása, az általános iskola alsó tagozatában helyette egy „tanulós tantárgy” órájának megtartása a kollégák részéről bocsánatos bűnnek számít. Bár a testnevelés személyiségformáló, az egészségmegőrző fontosságát mindenki elhiszi, de az értékrendszerek sűrűjében mégis háttérbe kerül.

A magyar társadalomban bekövetkezett húsz évvel ezelőtti változások a magyar közoktatást is alapvetően érintették. Az addigi állandónak, egyesek szerint merevnek ítélt viszonyok mellett – helyett új pedagógiai gondolatok, nevelési elképzelések, módszerek, irányzatok sokaságával találkozhatunk a mai magyar oktatásügy palettáján. Ez *szemléletváltás* a testnevelés tantárgy *ellenőrzési-értékelési területén* is nyomon követhető. A pedagógiai vizsgálatok, tanulmányok elméleti és gyakorlati témája között igen gyakran találkozunk ettől kezdve az „értékelő pedagógus” kérdéskörrel. Így ez a gondolkör a testnevelés területét sem kerülhette el.

A testnevelés az a tantárgy, ahol az értékelés kiindulópontja a felmért adatokból adódik. Ezen ismeretek teszik lehetővé a fejlődés mértékének regisztrálását. Egy

vizsgálat² alapján megállapíthatjuk, hogy a testnevelő tanárok döntő többsége (80%) elutasította, hogy testnevelésből elég lenne csak szöveges értékelést adni.

Az élet minden területén óriási kihívások állnak elénk nap mint nap. Meg kell felelni a követelményeknek, teljesíteni kell tudni az adott helyen. Lehet csúrnicsavarni; lehet vitatkozni rajta; lehet hangzatos, szépen csengő új szólamokat hirdetve mellébeszélni, de – ha tetszik, ha nem – az iskolának igenis fel kell készíteni az ott végzőket erre a hatalmas teljesítményelvárásra. Ezt a feladatot az iskolai testnevelés műveltségterületen annál is inkább el kell végezni, mert itt a tanulónak az önmagához képest mért teljesítménye közvetlen módon mérhető.

Az iskolában mindig is volt ellenőrzés és értékelés. Már több mint 10 éve annak, hogy először felmerült az a gondolat az oktatási vezetés részéről, miszerint a testnevelés tantárgyban át kell térni az érdemjegyi osztályozásról a szöveges értékelésre. A javaslat nagy érzelmi felháborodást váltott ki a testnevelő tanárok között, melynek okai között megtalálhatóak voltak a következők:

- a) egy olyan, az oktatási rendszerükben *megszokott, elfogadott rendszert* – osztályozást - *kellett volna elhagyni* a testnevelőknek, mely tantárgyukat a többi tantárggyal legalább „elvben” egyenrangúnak tekintette („Testnevelésből is meg lehet bukni!”);
- b) mivel a változási szándék nem az egész közoktatási rendszert érintette volna, a testnevelést tanítók a munkájuk elleni támadásként, *presztizsük elvesztéseként* ítélték meg a javaslatot.

Az osztályozás eltörlése mellett voksolók gyakran érveltek úgy, hogy „ a testnevelés órán ne azon izguljon a gyerek, hogy milyen jegyet kap a szekrényugrására, hanem az óra igazi kikapcsolódás legyen.” Álljon itt Ábrahám Attila véleménye ezzel kapcsolatban:

„Nem értek egyet azzal, hogy a testnevelés célja a „valódi kikapcsolódás”. A testnevelés tantárgy elsődleges célja a testi nevelés, természetesen ha lehet, élvezetes

² Hamar- Derzsy: Testnevelő tanári vélemények aktuális tantervelméleti kérdésekről . Magyar Pedagógia 102.évf. 2.szám 145-157. (2002)

formában. Világos azonban, hogy a tudás, a képességek, a készségek megszerzése nem mindig, sőt általában nem élvezetes. Tudják, Apáczai is utal rá, hogy a tudomány gyökere keserű, gyümölcse pedig gyönyörűsége. Hiszek abban, hogy létszükséglet a mindennapos fizikai aktivitás, a sport szerepe a tanulók életében. Legalább annyira, mint a különböző tudományterületekkel való foglalkozás. Ma, Magyarországon ezt kevesen gondolják így. Az elitista kultúrgőg, a cigarettafüstbe burkolódzó intellektuális sznobizmus – gyakran komplexusok ellensúlyozásaként – azt diktálja, hogy a testnevelés, a sport az „izomagyúak”, a „szűklátókörűek” területe, mely messze esik az igazán nagy dolgoktól, a tudományoktól.” [Ábrahám Attila (2004.): A test, a nevelés és a kultúrgőg. Népszabadság, 2004.nov.04.]

További indokként hozzák fel a jeggyel való értékelés ellenzői azt, hogy testnevelő tanár csak a motorikus képességeket nézi, s ott nagy eltérések lehetnek a gyerekek között. Ez a vélemény könnyen megdönthető azzal, hogy jelentős a különbség a tanulók megismerő lehetőségei között is (ezzel az indokkal el lehetne hagyni akármelyik humán vagy reál tantárgy osztályozását is), illetve a fentebb leírt tényekkel, miszerint a testnevelés a gyermek egészét: testi, pszichomotoros, értelmi, szociális, egyéni és érzelmi fejlesztését szolgálja.

A testnevelő kollégákban joggal merült fel az a gondolat, hogy ha a tantárgy pedagógiailag mérlegelt, tudatosan felépített, szakmailag megalapozott, a munkaterv szerint szervezett testnevelés órákat az „igazi kikapcsolódás”-ra kell kicserélni, akkor az iskolákban szükségtelemmé lesz a hivatásának élő, szakmailag magasan képzett testnevelő tanár.

Az ismeretszerzésben, a tudásban való fejlődést minden iskolai műveltségterületen mérni, értékelni kell. Ha a gyerekek nem tapasztalják meg, hogy meg kell dolgozni valamiért – például egy gólért a mérkőzésen vagy egy jobb osztályzatért a testnevelés órán -, akkor az életben sem tudnak küzdeni.

A tőlünk nyugatra fekvő országokban, ahol mindig az erősebb, a jobb, a keményebb, a küzdeni tudóbb marad fenn, nem tud „labdába rúgni” az olyan ember, aki nem tud küzdeni. A testnevelés és a sport nevel, csapatban gondolkodásra készít fel, a becsületes küzdelemre tanít, szocializál, jellemnevelő, akaratfejlesztő és kedvező élettani változásokat idéz elő.

„ Azokban a társadalmakban, amelyekben a verseny, a kemény munka, a fegyelem jelentős érték meghatározó, ott a sport kiemelkedő szerepet tölt be. A versenyorientált társadalmakban éppen a sportok nyújtják azt a gyakorlóeszközt, amely az étellel együtt járó állandó kihívásokra adható és kapható reakciókra felkészíthet.” [Hoffmann Istvánné (2000.): Sportmarketing. Bagolyvár Kiadó, Budapest, 88-96.]

A vizsgálatokkal igazolt tény az élet minden területére igaz: ahol nincs követelmény, ott nincs teljesítmény. Ha nincs ellenőrzés, ha nincs értékelés, akkor nem beszélhetünk tervszerűen felépített pedagógiai folyamatról sem. Felejtsük már el azt a sokat szajkózott kijelentést, hogy a testnevelés órákon a tevékenység végrehajtásának meggátolása miatt állandó kudarcérzet, gátlásosság van a gyerekekben! Senki sem azt osztályozza, hogy hány métert ugrott Pistike távolba, hanem az önmagához mért fejlődést értékeli. Ha megnézzük az osztályok tantárgyak szerinti átlagát, akkor azt tapasztaljuk, hogy a testnevelés átlag az osztályok döntő részénél négy egész fölött van! Az osztályozás elvételével egy sikerélményt vennénk el a tanulóktól.

Az igazsághoz tartozik: nagyon körül kellene néznünk ahhoz, hogy találjunk olyan iskolákat, ahol a testnevelés tantárgy osztályozásában mind az öt érdemjegyet ténylegesen használják. A gyakorlati életben tapasztaltak azt mutatják, hogy döntően csak három értéket alkalmaznak napjainkban a kollégák. Vagyis: megsértődhetünk mi, testnevelők, hogy szeretett tantárgyunkra sokan csak legyintenek, de például az érdemjeggyel való osztályozás területén mi, saját magunk nem tudtuk a testnevelés tantárgyat a többi tantárgy értékelési szintjén tartani. Érdeemes elgondolkodni: talán pont a szöveges értékelés lenne az a mód, melynek segítségével a testnevelés tantárgy társadalmi és szakmai elismerését, a tanulók pozitív viszonyulását vissza tudnánk szerezni, illetve növelni tudnánk.

Az ellenőrzés és az értékelés fogalma nem azonos. Az előbbi biztosítja az utóbbi számára a „nyersanyagot”, míg az utóbbi az előbbi adatait rendszerezi, összegzi, viszonyítja. A különböző pedagógiai irányzatok követői pedig végképp más és más szerepet szántak eme fogalmaknak.

A hazai oktatási rendszerben a testnevelés és a sport az egyedüli olyan tantárgy, mely képességek szerint tudja mérni a tanulók teljesítményét, a fejlődés mértékét.

A pedagógiai értékelés pedagógiai módszertani kérdés. A jeggyel való értékelés jobb eredmény elérésére, versenyre ösztönözheti a gyerekeket. Ez a motiváló erő a kisiskoláskorban kihagyhatatlan dolog a pedagógiai folyamatban. A jobb teljesítményért pedig dolgozni kell, nem érhető el bizonyos mennyiségű erőfeszítés nélkül.

Értékeléskor mindig osztályozásra gondolunk, holott ez csak egy módszer: az elmúlt kb. hatvan évben egy megszokott, kialakult, megfogható, mindenki által ismert skála, melyhez ragaszkodunk. Hibái ismertek:

- egy „szóló jegy” (vagyis: távolugrás 3) nagyon szűk információt ad;
- a belső motiváció leépítésével a külső motivációt, a megfelelést fejleszti (kit érdekel, csak görbüljön!);
- a tanulók közötti versengést kielezi (miért kapott ő is négyest, pedig „bénább”?);
- tagadhatatlan, hogy gyakran, mint fegyelmezési eszköz jelenik meg;
- az öt érdemjegyből álló skála a személyiségfejlesztéshez nem segít hozzá.

A fentiekből egyértelműen következik, hogy a megszokott értékelésünket (azaz az érdemjeggyel való osztályozást) ki kell bővítenünk, mely érthető, értékeli az elért eredményt és útmutatást ad a fejlesztés további útjához. Ez a szöveges értékelés.

A Nemzeti Erőforrás Minisztériuma 2010. dec.3-án kiadta **az új közoktatási törvénytervezet vitaanyagát**, melynek a „Nevelő-oktató munka” című részében „*A tanulmányokban való előrehaladás és az értékelés*” címszó alatt a következőt találjuk:

„A tanuló munkáját a pedagógiai szempontok betartásával a pedagógusok és a nevelőtestület rendszeresen értékeli. A tanuló erről félévkor értesítőt, év végén bizonyítványt kap. Értesítő gyakrabban is készülhet az intézmény pedagógiai programja szerint. Az általános iskola második évének végétől a bizonyítványban a nevelőtestület osztályzattal fejezi ki a tanulmányi teljesítményt. Az intézmény – jóváhagyott kerettanterv vagy egyedi engedély birtokában – az osztályozás helyett

dönthet a szöveges értékelés mellett. Ez esetben a szülő vagy a tanuló kérésére köteles osztályzatokban is kifejezni az értékelést.”

Az elmúlt kb. 7 évben alakult ki oktatási rendszerünkben a szöveges értékelés. A különböző tantárgyak műveltségi anyagának megfelelően „**mondatbankok**”-at hoztak létre, melyek letölthetők, kinyomtathatók a megfelelő mondatot választva.

Pl. 4. osztályban a testnevelés tantárgynál:

- a sportjátékok, versengések szabályait érti és betartja;
- a sportjátékok, versengések szabályait érti, de időnként nem tartja be;
- a sportjátékok, versengések szabályait többnyire érti, de gyakran nem tartja be.”

Évek óta vita folyik szülői, illetve pedagógusi körökben, hogy kell-e a szöveges értékelés, vagy sem. **Egy megkérdezett gyermekpszichológus** a szöveges értékelés mellett teszi le a garast.

Az előnyök mellett említi, hogy ennek segítségével a gyermek számos tulajdonságáról, személyiségéről tájékozódhatunk, míg a „száraz” osztályozás gyakran éppen a lényegét fedi el.

A veszélyeit abban látja, hogy sok szülő, akik az egyértelmű minősítések fekete-fehér világában szocializálódtak, pont a mögöttes tartalmat nem látják, ami nem ritkán félreértések forrása lehet.

Ezt elkerülendő, nagyon fontos, hogy a pedagógus és a szülő személyesen találkozzanak egymással, hogy egyértelművé váljék, ugyanazt értik-e a szöveges értékelés minősítései alatt. A szakember tapasztalatai szerint, a gyermekeket nevelők igénylik a jegyekre történő „lefordítást”, így a **legideálisabb**, ha a második osztálytól **az együttes alkalmazás** valósul meg.

A szöveges értékelés és az osztályozás mellett és ellene szóló érvek
összefoglalása³

Az osztályozás

- a **hagyományos, megszokott** ötfokú skála tanárnak – diáknak - szülőnek könnyen kezelhető, jól értelmezhető.
- **egyszerű és világos** jelzést ad a teljesítményről, versenyzésre ösztönözhet;
- könnyebben **összevethető** a tanulók egymáshoz viszonyított teljesítménye.
- **visszacsatoló szerepet** tölt be különféle (pl. továbbtanulás) döntések esetén.
- az ötfokú skála (nem lehet megfelelően differenciálni) növeli az értékelés **szubjektív** jellegét.
- **nem tartalmaz elég segítő információt** a továbblépéshez.
- a gyerekek egy idő után **csak a jó jegyekért tanulnak**, a szülőt is csak a jegy érdekli.
- az osztályzással kapcsolatos frusztrációk kiválthatnak **pszichológiai túlterhelést**.
- hat-nyolc éves korban ez a fajta minősítés **jelentősen befolyásolja a gyermek önképét**, ezért egy rossz jegy hatással lehet a diákra.
- **teljesítménykényszer** alakulhat ki;
- **minősítésorientált, minőségcentrikus, szummatív**.
- az osztályzatok **nem nagyon függnék össze a** tudás minőségét, alkalmazhatóságát jellemző **változókkal**.

A szöveges értékelés

- ❖ a gyermek **személyisége felől közelíti** meg a tudást, mindenféle vonatkozásaival együtt (képesség, készség, akarat, szorgalom, stb.)
- ❖ **a gyermek személyiségében pozitív hatást ér el**, amely fokozza a tanulási motivációját, csökken a teljesítményszorongás.
- ❖ **konkrétsága miatt értelmezhetőbb**. Megmutatja a gyerek teljesítményének változását, a fejlődés dinamizmusát.
- ❖ fontosabb a gyermek **egészséges személyiségfejlődése**.
- ❖ Az értékelés alapvetően **fejlesztésorientált, diagnosztikus és gyerekcentrikus**.
- ❖ az értékelés fő funkciója a gyermek állapotának leírása **személyiségük egészségének kibontakoztatása és teljesítményük optimalizálása** érdekében.
- ❖ **többletmunkát** ad a pedagógusnak.
- ❖ a szülőt továbbra is **érdekli az osztályzat**.
- ❖ a szülő, a gyermek **nem tud viszonyítani** kortársakhoz, más iskolához.
- ❖ a szülőket **ösztönözni kell az elfogadására**.
- ❖ a pedagógusnak **le kell mondania az osztályzattal történő fegyelmezésről és motiválásról**.

³ <http://nyfnt.ucoz.hu/load/pedagogiai-tervezes-es-ertekeles/szoveges-ertekeles-es-osztalyzat-ervek-ellenervek/6-1-0-41>

Az értékelés fő feladata a teljesítmény és a viselkedés mutatóinak elbírálása. Az iskolai testnevelés világában a minősítés klasszikus „eszköze” a testnevelő tanár szeme, pedagógiai tudása, szakmai tapasztalata, a testnevelői pályán és a sport területén eltöltött évei alatt szerzett ismeretei. Mivel az értékelésnek a gyermek további életére is jelentős kihatásai lehetnek – pl. továbbtanulás -, objektívan mérhető szempontokat is figyelembe kell venni.

A felmérések, tesztek eredményei értékelés nélkül csupán egy önmagáért való számhalmaz. A teljesítménypróbákon elért eredmények önmagukban nem lehetnek alapjai a testnevelési osztályzat meghatározásának.

A teljesítményt meghatározó sok összetevő közül a csupán érdemjeggyel történő értékelés esetén nem tudjuk meghatározni, hogy az érintett diáknak minden kell fejlődni, vagyis nincs személyre szabott tájékoztatás. Ugyancsak nem tudjuk figyelembe venni az ilyen értékelésnél a korábbi állapothoz képest bekövetkező fejlődést sem. Az egy jeggyel történő értékelés nem ad információt azokról a tanári tapasztalatokról sem, amelyek pedig fontosak lehetnek gyermek és szülő számára is.

A testnevelés tantárgyban az értékelés szerepét csupán a szöveges értékelés sem töltheti be, mert úgy is folyamatosan romlik tanulók fizikai állapota, növekszik az egészség károsító életmódot folytatók száma, csökken a sportolási kedv a társadalom minden rétegében. Az osztályozás megtartása mellett a személyre szabott szöveges értékelési formával a gyengébb testi, biológiai adottságokkal rendelkező gyerekeket motiválni lehet a felzárkóztatás, a fejlődés irányába. A segítő szándékkal feltárt hibák, hiányosságok, a tanuló egyéni adottságaira is hangsúlyt helyező mondatok jobban elősegítik a fejlesztést.

A szöveges értékelés „milyenségét” mi magunk határozzuk meg szem előtt tartva az adott értékeléssel elérni kívánt célunkat. Az egyénre szabott értékelést akkor tudjuk elkészíteni, ha a tanév folyamán végzett tanulói mérések, ellenőrzések során szerzett tapasztalatainkat, benyomásainkat rendszeresen feljegyezzük. Legalább apró megjegyzéseket, „szösszeneteket” készítsünk az adott területen a gyereknél tapasztaltokról.

Az év közbeni értékelés lehet részletesebb, egy bizonyos tevékenység értékelése, a mozgások tanulásában való fejlődés elemzése. Az év végi értékelés az egész személyiséget érintő tájékoztatás lehet.

Ha egy rövidebb (negyedéves) időszak vizsgálatát végezzük, akkor az értékelés is velősebb lesz. Formailag megoldható ez egy-egy szóaláhúzásos választásával, vagy nyitott mondat hiányzó szavának beírásával.

A szöveges értékelés tartalmazhat konkrét tevékenység elemzését (pl. ismered a tanult játék szabályait), konkrét mozgásvégrehajtás jellemzését (pl. ügyesen kapod el és továbbítod a labdát kézzel), átfogó személyiség elemzést (pl. egyre ügyesebb vagy a versenyhelyzetekben).

A már több éve a pedagógus pályán dolgozó testnevelőktől a nézőpontbeli átalakulást, a megközelítésmód újragondolását igényli a szöveges értékelés elkészítése. Erre a feladatra fel kell készülni; a nevelőnek ehhez fel kell nőnie. A szöveges értékelés akkor hasznos, ha mást tud adni, mint a jeggyel való értékelés. Nem kritika, nem ítélet a teljesítményről. Mint minden nevelői tevékenységünket, a szöveges értékelést is mindig a gyermek szeretete, tisztelete, elfogadása hassa át. Törekedni kell, hogy mindig legyen az értékelésben pozitív megjegyzés is (jó, ha az elején). Az értékelni kívánt területek sorrendje, témája, mennyisége szabadon választható meg.

A szöveges értékelés megjelenítési formája igen változatosan készíthető el. Lehet folyamatos szövegezésű, lehet táblázatos megoldású. Az első osztályosoknál igen kedvelt – mivel számukra is egyértelműen „olvasható” – a különböző állapotot tükröző arcformát ábrázoló rajzos kiegészítés:

kiváló, jó minősítés esetén: ☺ mosolygós,

megfelelően teljesített esetén: ☺ elégedett,

felzárkóztatásra szorul esetén: ☹ szomorú arckifejezés.

Az alábbiakban többféle szöveges értékelési módra láthatunk példákat, melyek az alsó tagozatos közoktatási típusú sportiskolai osztályokba járó tanulók számára készültek. A bennük felsorolt értékelési terület, illetve felmérési feladat (s az ottani pontérték táblázat) tetszés szerint (illetve az adott lehetőségek, képességek és a tananyagnak megfelelően) változtatható, bővíthető, átalakítható. Van, amelyik osztályzattal is kibővített.

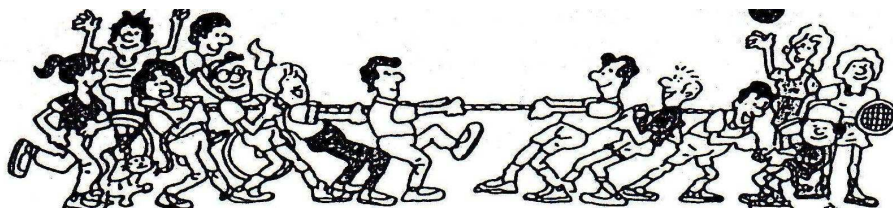
Testnevelés órai munka I. féléves felmérései és értékelése									
Iskolakör futás	Kislabdahajtás	Kötélhajtással szökdelés	Labdapasszolás falra	Dobbantó használata	Mászókulesolás, kötélmászás	Gurulóátfordulás előre	Gurulóátfordulás hátra	Tarkóállás, híd	Játékhelyezethez való alkalmazkodás
☹	☹	☺	☹	☺	☹	☺	☺	☺	☺
Feladatmegértés, figyelem		Szabályokhoz való alkalmazkodás		Munkafegyelem, munkavégzés		Önfegyelem, önuralom		Szorgalom, kitartás a gyakorlásban	
jó		példás		jó		jó		példás	

(az értékelés kivágva beragasztható az üzenő füzet megfelelő helyére)

Testnevelés órai munka 1. oszt. tavaszi értékelése

A tanórákon való részvétele	Aktív, fegyelmezett	Aktív, néha kissé fegyelmezetlen	Aktivitása, magatartása változó	Visszahúzódo, nem szívesen vesz részt
Az utasításokat	Pontosan végrehajtja	Megfelelően végzi	A feladatokat pontatlanul hajtja végre	Nem hajtja végre
Torna jellegű feladatokban	Kimagaslóan jó teljesítményt nyújt	Jó teljesítményt nyújt	Megfelelően teljesít	Gyakorolnia kell
Labdás feladatok végzésében	Rendkívül pontos	Jó, megfelelő	Gyakran hibával hajtja végre	Gyakorolnia kell
A játékokban	Tenni akarása kimagasló	Kezdeményező	Kevésbé együttműködő	Nincs tekintettel a közösségre

(az értékelés kivágva és a megfelelő rész aláhúzásával beragasztható az üzenő füzetbe)

Testnevelés tantárgy 1. oszt. év végi értékelése

(külön lap a bizonyítvány mellékleteként)

Feladat	Pont										
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Távolugrás (cm)		200	210	220	230	240	250	260	270	280	290
Kislabdahajítás (m)		10	12	14	16	18	20	22	24	26	28
30 m futás (sec)		7:0	6:9	6:8	6:6	6:5	6:4	6:3	6:2	6:1	6:0
1 iskolakör futás (min)		2:35	2:30	2:25	2:20	2:15	2:10	2:05	2:00	1:55	1:50
30m szökdelés egy lábon (sec)		14:5	14:0	13:5	13:0	12:5	12:0	11:5	11:0	10:5	10:0
Kitartó futás 12 percig (m)		1550	1600	1650	1700	1750	1800	1850	1900	1950	2000
Szökdelés páros lábon kötélhajítással (db)		10	15	20	25	30	35	40	45	50	55
Labdavezetés slalompályán (sec)		13:5	13:0	12:5	12:0	11:5	11:0	10:5	10:0	9:5	9:0
Célbadobás (db)		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Falrapasszolás egykezes felsővel (db)		10	12	14	17	19	21	23	25	27	29
Lábemelés ferde padon fej fölé (db)		8	10	12	14	15	16	17	18	19	20
Medicinlabda hajítás előre kétkezes felsővel (cm)		300	325	350	375	400	425	450	475	500	525

Feladat	Távolugrás	Kislabdahajítás	30 m futás	1 iskolakör futás	30 m szökdelés	Kitartó futás	Kötélhajítás	Labdavezetés	Célbadobás	Falrapasszolás	Lábemelés	Medicinlabda hajítás
Eredmény	210	15	6:5	2:02	13:6	2160	18	11:2	4	15	16	400
Pont	2	3	5	7	2	11	2	5	4	3	6	5

Elért eredmény: 45 %, értékelése: **megfelelt**

Teljesítménye a tanév során végzett szorgalmas munka eredményeként sokat fejlődött, simult, „gömbölyödött”. Munkavégzését nagy odafigyelés, tudatosság, felelősség jellemzi. Játékhelyzetek átlátásában kiemelkedően teljesít. Fejlődnie kell a fizikai erőt igénylő feladatok elvégzésében (főleg láberő!).

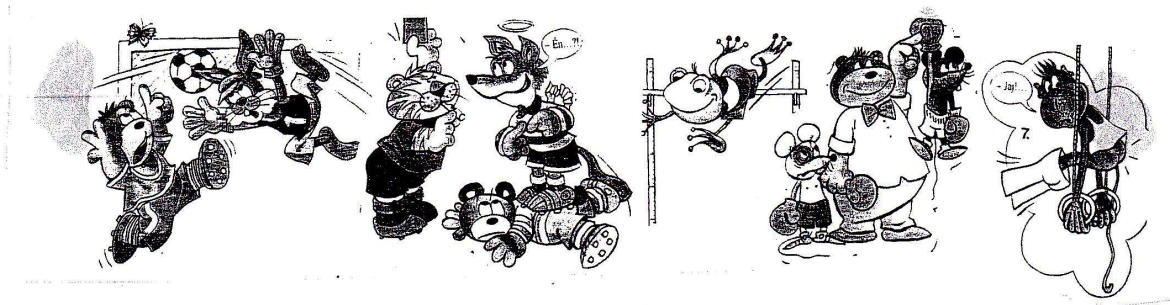
Testnevelés tantárgy 2. osztály I. félévi felméréseinek értékelése

Futások	Futómozgása, eredményei képességei alapján jobb lehetne. (2 „Nagykert-kör” 20:13 [2], 12 perces futás 1800m [4].)
Ugrások	Ugróereje, ruganyossága segítségével az ugrófeladatokban jó eredményeket ért el. (Távolugrás 275cm [4].)
Dobások	Dobómozdulata megfelelő, a dobás távolságát még növelnie kell. (Kislabdahajítás 14m [3/4].)
Labdás feladat	A labda elkapásában és megfelelő továbbításában fejlődése elindult. (Kézilabda [3/4].)
Torna	A támasz feladatokban akkor tud eredményesebb lenni, ha a vállöv izomzata tovább erősödik. (Talajelemek [4].)
Úszás	A tanult úszásnemet alkalmazni tudja; úszó-állóképességét javítania kell. (10 hossz mellúszás 6:35 [3].)
Játék helyzetek	A szabályokhoz jól alkalmazkodik, bár a játékba való aktív és kezdeményező bekapcsolódásban még fejlődnie kell.
Fegyelem,figyelem órai magatartás	A feladatmegoldásra való összpontosítása változó, figyelme kalandozó.
Minősítés	JÓ

Testnevelés tantárgy 2. osztály I. félévi felméréseinek értékelése

Futások	Futómozgása a folyamatos gyakorlás eredményeként fejlődni fog. (2 „Nagykert-kör” 12:00 [2], 12 perces futás -)
Ugrások	Távolugrásban elért eredménye fizikai adottságainak megfelelő. (Távolugrás 250cm [4].)
Dobások	Dobómozdulata, dobásának távolsága lassan fejlődik. (Kislabdahajítás 10m [3].)
Labdás feladat	A labdadobásokban és elkapásokban szépen fejlődött. (Kézilabda [4].)
Torna	A talajtornai elemek és a tanult támaszhelyzetek végrehajtásában nagyon pontos, igényes munkát végez. (Talajelemek [5].)
Úszás	A tanult úszásnemet szabályosan és hatékonyan tudja végrehajtani; a vízben kellő állóképességgel rendelkezik (10 hossz mellúszás 4:32 [5].)
Játék helyzetek	A feladathelyzethez próbál alkalmazkodni, kezdeményező készsége és aktivitása még változó.
Fegyelem,figyelem órai magatartás	Ha az erőfeszítést, kitartást igénylő feladatok végzését is töretlen lendülettel végzi, akkor szépen fog fejlődni.
Minősítés	JÓ

(az értékelés megfelelő méretre kicsinyítve és kivágva beragasztható az üzenő füzetbe)

Testnevelés tantárgy 2. oszt. év végi értékelése

(külön lap a bizonyítvány mellékleteként)

Pont Feladat	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Kislabdahajítás (m)	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30
Távolugrás (cm)	200	220	240	250	260	270	280	290	300	310
Kitartó futás 12 percig (m)	1700	1750	1800	1850	1900	1950	2000	2100	2200	2300
60m futás (sec)	12.2	12.0	11.8	11.6	11.4	11.2	11.0	10.8	10.6	10.4
1 iskolakör futás (min)	2:25	2:20	2:15	2:10	2:05	2:00	1:55	1:50	1:45	1:40
Lábemelés ferde padon fej fölé (db)	10	12	14	16	17	18	19	20	21	22
Medicinlabda hajítás előre kétkezes felsővel (cm)	400	450	500	550	600	650	700	750	800	850
30m szökdelés egy lábon (sec)	13.0	12.5	12.0	11.5	11.0	10.5	10.0	9.5	9.0	8.5
Falrapasszolás egykezes felsővel (db)	16	18	20	22	24	26	27	28	29	30
Célabdobás (db)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Labdavezetés slalompályán (sec)	13.0	12.5	12.0	11.5	11.0	10.5	10.0	9.5	9.0	8.5

Feladat	Kislabda	Távolugrás	Kitartó futás	60m futás	1 iskolakör futás	Lábemelés	Medicinlabda	30m szökdelés	Falrapasszolás	Célabdobás	Labdavezetés
Eredmény	22	310	2550	10.5	1:37	18	560	10.9	22	6	8.0
Pont	6	10	15	9	10	6	4	5	4	6	11

Elért eredménye: 78%, értékelése: **kiváló**

Teljesítménye híven tükrözi kiemelkedő adottságait. Nagy pozitívum ez évi munkájában az a fejlődés, ami számokkal nem mérhető: kiváló a helyzetfelismerése és értelme a játékhelyzetekben. Küzdeni tudása, akaraterője, a csapatért való „meghalni tudása” példaértékű lehet társai számára.

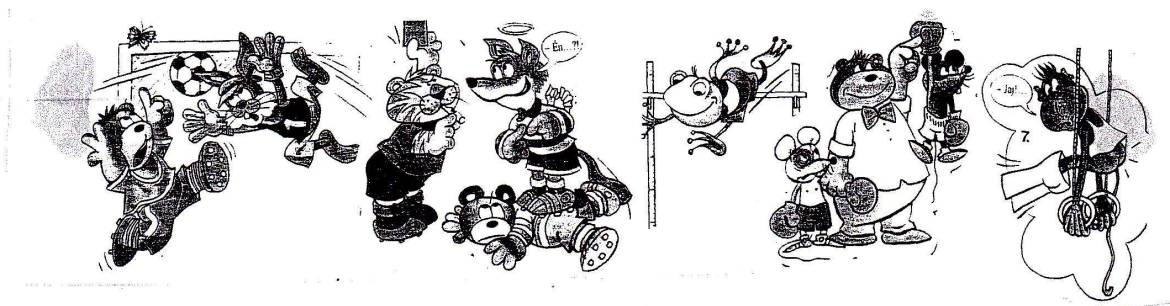
Testnevelés tantárgy 3. osztály I. félévi felméréseinek értékelése

Futások	Futó gyorsaságának és állóképességének fejlődnie kell.
Ugrások	Láberejének növelése szükséges az eredményeinek javításához.
Dobások	Dobásainak eredményessége, pontossága egyre jobbra válik.
Labdás feladat	Labdás ügyessége szépen fejlődik.
Torna	Testalkata ellenére törekszik a pontos, eredményes végrehajtásra.
Úszás	Mindkét tanult úszásnemben szépen és szabályosan úszik.
Játék helyzetek	A játéksituációkhoz jól alkalmazkodik, tevékenysége aktív, bátor.
Fegyelem, figyelem órai magatartás	Ha az erőfeszítést, kitartást igénylő feladatok végzését is töretlen lendülettel végzi, akkor szépen fog fejlődni.
Minősítés	JÓ

Testnevelés tantárgy 3. osztály I. félévi felméréseinek értékelése

Futások	A rövid és hosszabb távú futások teljesítésénél fokozatosan fejlődik.
Ugrások	A fel-és távolba ugrásokhoz szükséges láberőt növelnie kell.
Dobások	Dobómozdulata, dobásának távolsága lassan fejlődik.
Labdás feladat	A labdával való kapcsolata kitartó munkával egyre biztonságosabb.
Torna	A talajtorna elemek végrehajtásában ügyes, pontos; a támaszhelyzetek eredményesebb végzéséhez a vállövének erősödnie kell.
Úszás	A tanult úszásnemek végrehajtásában sokat fejlődött.
Játék helyzetek	A feladathelyzethez jól alkalmazkodik. „Elméleti tudását” a gyakorlatban nem mindig tudja megvalósítani, de a játékot nagyon ismeri.
Fegyelem, figyelem órai magatartás	Órai munkája, magatartása minden szituációban példamutató.
Minősítés	JÓ

(az értékelés megfelelő méretre kicsinyítve és kivágva beragasztható az üzenő füzetbe)

Testnevelés tantárgy 3.oszt. év végi értékelése

(külön lap a bizonyítvány mellékleteként)

Feladat	Pont	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Labdavezetés slalompályán (sec)		12:0	11:5	11:0	10:5	10:0	9:5	9:0	8:5	8:0	7:5
Távolugrás (cm)		240	250	260	270	280	290	300	310	320	330
Kislabdahajítás (m)		16	18	20	22	24	26	28	30	32	34
60 m futás (sec)		12:0	11:8	11:6	11:4	11:2	11:0	10:8	10:6	10:4	10:2
1 iskolakör futás (min)		2:15	2:10	2:05	2:00	1:55	1:50	1:45	1:40	1:35	1:30
Kitartó futás 12 percig (m)		1800	1850	1900	1950	2000	2100	2200	2300	2400	2500
30 m szökdelés egy lábon (sec)		12:0	11:5	11:0	10:5	10:0	9:5	9:0	8:5	8:0	7:5
Falrapasszolás egykezes felsővel (db)		20	22	24	26	27	28	29	30	31	32
Medicinlabda hajítás előre kétkézes felsővel (cm)		500	550	600	650	700	750	800	850	900	950
Lábemelés ferde padon fej fölé (db)		12	14	16	18	20	22	23	24	25	26

Feladat	Labdavezetés	Távolugrás	Kislabda	60 m futás	1 iskolakör futás	Kitartó futás	30 m szökdelés	Falrapasszolás	Medicinlabda	Lábemelés
Eredmény	9:24	305	27	10:54	1:45	2420	9:96	25	880	19
Pont	6	7	6	8	7	9	6	3	8	4

Elért eredménye: 64 %, értékelése: **jól megfelelt**

A tantárgyi mérés során szinte minden területen sokat javult. Külön dicséretet érdemel azért, mert az osztályban azon kevesek közé tartozik, akik tavalyi összteljesítményükön javítani tudtak. Fizikális erősödése elkezdődött; most kell tovább dolgozni, kitartóan. A Tó-futáshoz külön gratulálok!

Testnevelés tantárgy 4. osztály I. félévi felméréseinek értékelése

Futások	A futó feladatok végzésében jól teljesített.
Ugrások	Lábereje, ruganyossága és eredményei jó adottságainak megfelelőek.
Dobások	Dobómozdulata jó; a dobás erejét és ívét kellően választja ki.
Labdás feladat	A labdával való kapcsolata kitartó munkával egyre biztonságosabb lehetne.
Torna	A tornaelemek és támaszhelyzetek végrehajtásában ügyes, pontosságra törekvő.
Úszás	A tanult úszásnemek végrehajtásában sokat fejlődött, bátorodott, de még gyakorolnia kell.
Játék helyzetek	A szabályokhoz megfelelően alkalmazkodik, de a játékban ritkán kezdeményező, keveset vállal el a megmérettetésből.
Fegyelem,figyelem órai magatartás	Órai munkája, magatartása megfelelő.
Minősítés	<i>KIVÁLÓ</i>

Testnevelés tantárgy 4. osztály I. félévi felméréseinek értékelése

Futások	Futóállóképessége, kitartása fokozatosan fejlődik.
Ugrások	Lábereje a ruganyossági feladatok eredményesebb végrehajtásához még kevés.
Dobások	Dobómozdulata, dobásának távolsága egyre javul.
Labdás feladat	A labdás feladatok végzésében fejlődött, de mozgása még bizonytalan, gyakran hibás.
Torna	A torna mozgásanyagához tartozó mozgáselemek végzésében egyre jobban teljesít; saját testsúlyát elbíró vállövvel kell rendelkeznie.
Úszás	Az úsznitudas elsajátításáért minden dicséretet megérdemel! Bravó! Így tovább!
Játék helyzetek	A feladatokhoz egyre jobban alkalmazkodik; társaihoz, a szituációhoz való megoldásokat jól választja meg.
Fegyelem,figyelem órai magatartás	Órai magatartása megfelelően vidám; érdeklődése és figyelme néha elkalandozó, csivitelő.
Minősítés	<i>MEGFELELT</i>

(az értékelés megfelelő méretre kicsinyítve és kivágva beragasztható az üzenőfüzetbe)

Összegzés

A jövő útja az osztályozás és a szöveges értékelés kombinációjában rejlik.

A testnevelésben mérhető teljesítmény ugyan átírható osztályzattá, de vannak olyan nevelési eredmények, amelyek nem, vagy csak nagyon nehezen számszerűsíthetők. Ilyenek például:

- a tanulói aktivitásban lemérhető motiváltság növekedése,
- a fair play szabályainak betartása,
- a kooperáció,
- a versengés képességeinek pozitív irányú változása stb. Az alsó tagozatban pedig pontosan ezek a dominánsak, s kevésbé hangsúlyosak a képzési eredmények.

Az oktatási folyamat egészében az osztályozást többen „szükséges rossz”-nak gondolják, mások pedig a tanulást elősegítő serkentő eszköznek veszik. Az ellenőrzés-értékelés új módszerének keresése nem az addigi forma teljes eltörlését jelenti. Az egyéni jellegzetesség nélküli osztályzatok mellett – és nem helyette – lehet a szöveges értékelést használni. A testnevelés és sport területe megkívánja a mérést az ellenőrzésben, ám ezt kísérenie kell a több területet is érintő értékelő cselekvés.

Tény, hogy a szöveges értékelés jóval több munkát ad a bizonyítványírás idején, mint csupán a jegyek beírása.

Nem könnyű az átállás, de ideje belátnunk a saját érdekünkben is, hogy az ellenőrzés és értékelés kiindulópontját napjainkban már nem a csak az osztályozáson alapuló gondolkodásmód adja.

A testnevelés tantárgy nagyon speciális helyet foglal el a tantárgyak sorában.

Nincs belőle dolgozat, de van belőle felmérés, bemutatás, ellenőrzés.

Nincs belőle házi feladat, s így az órán kell megdolgozni, hogy ellenőrzéskor megfelelően teljesítsen a tanuló. Ehhez gyakran kínlódnunk kell – ott és akkor!

Ezáltal a tantárgy elnevezésének megfelelően – egyedülként a sok elnevezés között – **NEVELÉS is folyik minden órán. A „neveltség”-ben való gyarapodás nem biztos hogy mérhető stopper órával, mérőszalaggal vagy gólokban. Viszont ebben rejlik az egész tantárgynak a lényege!** Ez a változás tudatható a szöveges értékelésben, amiért nagyon hasznos a munkánk során, bármennyire is munkaigényes az elkészítése.

Adjon biztatást Balczó András, olimpiai bajnok öttusázóknak a sikerrel kapcsolatos egyik megállapítása:

„...nem minden kínlódás siker, de minden siker kínlódás után érkezik.”⁴

⁴ Szenvedésbe ágyazott gyönyörűség. Balczó Andrással beszélget Kocsis L. Mihály . Kairosz Kiadó

Irodalom:

- Berkes Péter: *A testnevelés tantárgy értékelési dilemmái*. Új Pedagógiai Szemle, 2005. febr. 88-96.
- Bús Imre: *Értékelés, osztályozás a testnevelésben*. Iskolai Testnevelés és Sport, 2005. 26.sz. 23-24.
- dr. F. Mérey Ildikó: *Ajánlás a testnevelés tantárgy korszerűsítéséhez az 1-12.évfolyam számára*. Magyar Sporttudományi Szemle, 2007./1.
- dr. F. Mérey Ildikó: *A testnevelés tantárgy tartalmi és szemléletbeli megújításának szükségessége*. <http://www.hungarofit.hu>
- Gergely Gyula: *A minőségi munka feltételrendszere a testnevelésben*. Kalokagathia, 2001.1-2.sz.
- dr. Hamar Pál: *Az ellenőrzés és értékelés korszerű szemlélete a testnevelésben*. Új Pedagógiai Szemle, 1999/6. 43-51.
- dr. Hamar Pál: *Értékelés – osztályozás – testnevelés*. Iskolai Testnevelés és Sport. 2005. 26.sz. 17-20.
- dr. Hamar Pál: *Az iskolai testnevelés magyarországi helyzete és európai távlatai*. www.rmpsz.ro/web/images/magiszter/2007-osztel/06.pdf
- dr. Hamar Pál: *A tantervelmélet aktuális kérdései az iskolai testnevelésben*. Kalokagathia, 2006. 1-2.sz.
- dr. Hamar Pál – Derzsy Béla: *Testnevelő tanári vélemények aktuális tantervelméleti kérdésekről*. Magyar Pedagógia, 102.évf. 2.sz. 145-157.
- Király Tibor- Jegesné Rémesi Irén- Ihász Ferenc: *A testnevelés szöveges értékelése*. Iskolai Testnevelés és Sport, 2005. 26.sz. 11-16.